

Exposició

EL GRAN MANELIC: ENRIC BORRÀS

Amb motiu de l'obra *Terra baixa*, d'Àngel Guimerà

Al Teatre Romea, del 23 d'abril al 7 de juny

Horari de visita:

Dijous i divendres: de 17.00 a 19.30 h

Dissabtes i diumenges: de 16.00 a 17.30 h

Entrada lliure

Amb motiu de l'espectacle *Terra baixa*, d'Àngel Guimerà, al Teatre Romea del 23 d'abril al 7 de juny, la Fundació Romea presenta en les mateixes dates en aquest teatre l'exposició *El gran Manelic: Enric Borràs*.

La mostra, produïda pel Museu de Badalona –que conserva un important fons sobre Enric Borràs i va publicar, el 2007, el llibre *El gran Borràs, retrat d'un actor*, de Francesc Foguet i Isabel Graña– i l'Ajuntament de Badalona, mostrarà nombroses fotografies d'època i documents, com cartells, cartes manuscrites o fulls de recaptació de funcions. El conjunt del material s'organitza en tres blocs.

Un dels apartats es dedica a la figura de l'actor Enric Borràs, la seva gran importància en el món del teatre, la seva forma d'actuar i les relacions amb altres personalitats de l'escena, com Margarida Xirgu, amb qui va formar companyia, o els dramaturgs Santiago Rusiñol, Ignasi Iglésias i, naturalment, Àngel Guimerà, dels quals va estrenar nombroses obres.

Un altre bloc se centra en l'obra *Terra baixa*, les estrenes en castellà i català, i la presentació al Teatre Romea, amb Enric Borràs de protagonista, que va causar un gran impacte i va assolir una enorme popularitat fins a identificar-lo completament amb el personatge del pastor Manelic. També es fa notar el caràcter universal d'aquesta obra de Guimerà, que ha traspassat fronteres i gèneres, i que en l'actualitat encara és present en els repertoris.

El Teatre Romea és objecte d'un altre apartat, en el qual es mostra la importància cabdal d'aquesta sala en la història de l'escena catalana, així com la relació amb Enric Borràs, que hi va actuar en nombroses ocasions i va obtenir-hi èxits molt sonats al llarg de la seva dilatada carrera.

Crèdits de la mostra

Exposició

El gran Manelic: Enric Borràs

Del 23 d'abril al 7 de juny de 2009

ORGANITZA

Fundació Romea per a les Arts Escèniques

PRODUCCIÓ

Museu de Badalona

COMISSARIAT

Joan Mayné, Clara Forn

DOCUMENTACIÓ

Montserrat Carreras

GUIÓ I TEXTOS

Margarida Abras

a partir del llibre de F. Foguet i I. Graña, *El Gran Borràs. Retrat d'un actor*.

DISSENY GRÀFIC I MAQUETACIÓ

Amalia F. Romero

PRODUCCIÓ GRÀFICA

Albert Cartagena, Núria Ortiga

PROCEDÈNCIA DE LES IMATGES, PECES I DOCUMENTS

Museu de Badalona. Arxiu d'imatges. Fons Enric Borràs; Institut del Teatre. Museu de les Arts Escèniques.

L'exposició posarà a disposició del públic un exemplar del llibre *Enric Borràs. Retrat d'un actor*, de Francesc Foguet i Isabel Graña, perquè el pugui consultar. L'obra estarà també a la venda al mateix Teatre Romea per a qui ho desitgi.

Més informació:

Fundació Romea: 93 318 14 31 /// Ivet Boltà ibolta@fundaciromea.com

Teatre Romea: 93 309 75 38 //Sara Peralta speralta@focus.cat

Fotògraf desconegut

Enric Borràs a
L'Indíbil i Mandoni,
d'Àngel Guimerà

Foto: Viola

Enric Borràs a *Rei i monjo*,
d'Àngel Guimerà

Foto: Pere Jiménez

Enric Borràs com a Saïd a
Mar i Cel, d'Àngel Guimerà

Foto: Amadeo

Enric Borràs com a Roger de
Flor a *Camí del sol*,
d'Àngel Guimerà

Foto: Pere Jiménez

Enric Borràs a *El ferrer del
tall*, de Frederic Soler

Fotògraf desconegut

Enric Borràs a *El abuelo*, de
Benito Pérez Galdós

Fotografies extretes de la publicació *Enric Borràs. Retrat d'un actor*, de Francesc Foguet i Isabel Graña, editat pel Museu de Badalona dins la col·lecció *Biografies badalonines*, núm. 2.

EL GRAN MANELIC. ENRIC BORRÀS

TOTA UNA VIDA DE TEATRE

Enric Borràs (Badalona 1863-Barcelona 1957) va ser un dels actors més notables de l'escena catalana, espanyola i llatinoamericana, en la qual va interpretar els grans clàssics i autors contemporanis espanyols i catalans, i molt en especial Àngel Guimerà, Ignasi Iglésias i Santiago Rusiñol.

Actiu entre el 1883 i el 1953, va dedicar setanta anys al teatre, on també exercí de director, i amb el seu treball, es va guanyar la fama i el prestigi per damunt de les grans convulsions històriques i més enllà de la seva època.

En l'àmbit personal, Enric Borràs es va casar tres vegades: amb la badalonina Gaietana Serrat, amb l'actriu i mare del seu fill, Dolors Delhom, totes dues mortes prematurament; i amb Lluïsa Ruíz París, també actriu, que el sobreviuria. A més, el seu germà, Jaume Borràs (Badalona 1873-Barcelona 1949), va ser, com ell, actor professional i va desenvolupar una carrera plena d'èxits, encara que no tan brillant com la d'Enric.

EL MÈTODE BORRÀS

Un 30 % de talent, un 60 % de voluntat i un 10 % de bon sentit, banyat tot amb honradesa: aquesta era la recepta de l'èxit en paraules d'Enric Borràs.

Amb una facilitat innata per declamar i per gesticular, una memòria prodigiosa i una gran capacitat de treball, Borràs es preparava minuciosament els personatges i era molt acurat en aspectes com el vestuari, l'attrezzo i els moviments en escena.

La seva forma d'actuar pertany a una altra època, però la seva atenció als detalls, la intensitat de la seva dedicació, el seu rigor professional i, en definitiva, el seu amor al teatre, són intemporals.

GUIMERÀ, IGLÉSIAS, RUSIÑOL... I LA XIRGU

Enric Borràs va tenir amistat amb els principals dramaturgs del seu temps, i molt especialment amb Àngel Guimerà, Ignasi Iglésias i Santiago Rusiñol. Tots tres el volien com a protagonista de les seves obres i van crear personatges pensant en les seves interpretacions. Guimerà l'admirava molt i el 1890 ja l'escollia com a protagonista de *Rei i monjo*. Iglésias lamentaria profundament la marxa de l'actor a Madrid el 1905 i faria tots els possibles perquè tornés. Rusiñol, que fins i tot el va acompanyar en una gira per Amèrica del Sud el 1910, se'l considerava "seu".

Margarida Xirgu i Enric Borràs compartien una formació amateur a Badalona -ciutat de naixement de l'actor i de residència de l'actriu- i van formar sovint parella artística, malgrat portar-se vint-i-cinc anys. A partir del 1909 i fins al 1936, en què Xirgu marxaria a Amèrica del Sud, d'on ja no tornaria a causa de la guerra i de la victòria de Franco, actuarien junts moltes vegades i arribarien a unir les seves companyies.

La primera fusió va tenir lloc el 1919-1920, en què s'instal·laren al Teatro Centro de Madrid, on combinaven clàssics catalans i castellans. La segona unió tindria lloc el 1932-1933, en què Xirgu i Borràs van guanyar la concessió del Teatro Español de Madrid per tres temporades. A més, el 18 de juny de 1933, van estrenar *Medea*, al teatre romà de Mèrida, en el que fou el primer *Festival de Arte Clásico*.

TERRA BAIXA

L'estrena absoluta de *Terra Baixa*, l'obra més popular d'Àngel Guimerà, va tenir lloc en llengua castellana –en una traducció de José de Echegaray–, el 26 de novembre de 1896, al Teatro Español de Madrid, amb María Guerrero i Fernando Díaz de Mendoza.

L'obra en català, amb Teodor Bonaplata de protagonista, es va presentar al Teatre Principal de Tortosa, el 8 de febrer de 1897, i després es va portar per altres ciutats catalanes. Faltava, però, fer-la a Barcelona, i per passar aquesta prova de foc, Guimerà va voler que fos Enric Borràs qui donés vida al personatge principal, el pastor Manelic.

L'estrena va tenir lloc al Teatre Romea el 10 de maig de 1897 i va acabar despertant l'entusiasme del públic gràcies, en bona part, a l'extraordinària interpretació d'Enric Borràs. I mentre Guimerà deia a l'actor que l'havia tret d'un pou, naixia el fenomen d'identificació entre Borràs i Manelic, que ha perdurat fins als nostres dies.

TERRA BAIXA EN L'ESPAI I EN EL TEMPS

El poder de *Terra Baixa* es basa en una gran força dramàtica i en l'autenticitat dels seus personatges, que tenen una extraordinària caracterització psicològica.

Per això l'obra va molt més enllà del drama rural i ha estat capaç de traspasar fronteres, d'adaptar-se a diferents mitjans de perdurar en el temps fins arribar als nostres dies en plena vigència.

Així, s'ha traduït a més de vint idiomes, se n'han fet dues òperes – *La catalane* i *Tiefland* –, set pel·lícules –entre les quals una dirigida per Fructuós Gelabert i una altra per Leni Riefensthal–, un ballet, i se n'han fet infinites representacions teatrals en diversos països.

EL GRAN MANELIC, ENRIC BORRÀS

El personatge del pastor Manelic, que simbolitza la puresa i la bondat de la muntanya enfront del cinisme malejat de la terra baixa, va significar la consagració definitiva d'Enric Borràs com el gran actor de l'escena catalana.

Terra Baixa es mantindria sempre en el seu repertori. Amb l'èxit assegurat, la faria tant en català com en castellà, a Catalunya, Espanya i Amèrica del Sud, i repetiria, una vegada i una altra, la seva creació del protagonista, que esdevindria llegendària.

El 1909, en l'homenatge popular a Àngel Guimerà celebrat a Barcelona, es va inaugurar una escultura de Manelic, que encara es pot veure al parc de Montjuïc, realitzada per Josep Montserrat Portella, inspirada en Enric Borràs.

EL ROMEA, PUNTAL DEL TEATRE CATALÀ

Construït el 1863, el Teatre Romea va ser batejat amb el cognom de l'actor castellà Julián Romea Yanguas, i a partir del 1867 es va anomenar Teatre Català Romea. Aleshores ja era el local més important de la dramàtúrgia en català i només va deixar de representar obres en aquesta llengua entre els anys 1939 i 1945, a causa de la repressió exercida per la dictadura de Franco. Entre el 1981 i el 1998 va ser la seu del Centre Dramàtic de Catalunya, i actualment pertany a una fundació privada.

Hi han actuat els millors actors catalans i, entre molts altres autors, hi han estrenat obres Frederic Soler -*Serafí Pitarra*-, Àngel Guimerà, Ignasi Iglésias, Santiago Rusiñol, Adrià Gual, Emili Vilanova, Josep Pous i Pagès, Carles Soldevila, Josep Maria de Sagarra, Manuel de Pedrolo, Josep Maria Benet i Jornet, Maria Aurèlia Capmany, Joan Brossa o Sergi Belbel. També va ser a l'escenari del Romea on, el 1864, va debutar, als 4 anys, Isaac Albèrniz, amb un concert de piano.

ENRIC BORRÀS AL ROMEA

Enric Borràs, com altres gran actors i actrius de Catalunya, va ser un habitual al Teatre Romea. El 1890 ja hi va actuar participant en la representació de *Rei i monjo*, de Guimerà, amb Teodor Bonaplata, i el 1897 seria l'escenari del seu gran triomf amb Terra Baixa.

Ja com a primer actor i director, hi va treballar de forma estable les temporades del 1899 al 1904, any en què, gràcies als èxits obtinguts al Romea, va anar a Madrid per primer cop, cridat pel Teatro de la Comedia, que justament el fitxaria l'any següent per quedar-se a la capital castellana. Es va produir, així, un distanciament entre l'actor i l'organització del Romea, que finalment es resoldria i que no li impediria tornar-hi a actuar i recollir-hi importants èxits moltes vegades més.